

ЕВРОПЕЙСКА КОМИСИЯ

Брюксел, 17.7.2012 г.
COM(2012) 401 final

**СЪОБЩЕНИЕ НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ, СЪВЕТА,
ЕВРОПЕЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ И КОМИТЕТА
НА РЕГИОНИТЕ**

**Към по-добър достъп до научна информация:
увеличаване на ползите от публичните инвестиции в областта на научните
изследвания**

СЪОБЩЕНИЕ НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ, СЪВЕТА, ЕВРОПЕЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ И КОМИТЕТА НА РЕГИОНИТЕ

Към по-добър достъп до научна информация: увеличаване на ползите от публичните инвестиции в областта на научните изследвания

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Стратегия „Европа 2020“ за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж подчертава централната роля на знанието и иновациите за генерирането на растеж. Резултатите от научните изследвания — както публикациите, така и събраните данни — трябва да бъдат широко и бързо разпространявани чрез използването на цифрови медии. Това ускорява процеса на научните открития, създава възможност за нови форми на научни изследвания с интензивно използване на данни и позволява резултатите от изследванията да бъдат систематично внедрявани от европейския бизнес сектор и промишлеността. С цел да стимулира научния и технически напредък, Европейският съюз (ЕС) следва да преразгледа политиките и практиките си за разпространение на научна информация, както и да предприеме необходимите стъпки за подобряване на достъпа до резултатите от научните изследвания, финансирани с публични средства.

Пример: Картографирането на човешкия геном ще даде възможност на учените да постигнат напредък в овладяването на сериозни заболявания като рак, болестта на Алцхаймер и ХИВ/СПИН. Според предварителните оценки публичните инвестиции в размер на 3,8 млрд. USD в проекта за човешкия геном, научно изследване, координирано от САЩ, в което има и основен европейски принос, са оказали икономическо въздействие на стойност 796 млрд. USD, създали са 310 000 работни места и са поставили началото на свързаната с генома революция. Това е чудесна илюстрация на въздействието, което свободният достъп до научна информация може да окаже.

Настоящото съобщение определя действията, които Комисията възнамерява да предприеме, за да подобри достъпа до научна информация и да увеличи ползите от публични инвестиции в научните изследвания. В него също така се обяснява как политиките за свободен достъп ще бъдат прилагани съгласно Рамковата програма на ЕС за научни изследвания и иновации „Хоризонт 2020“ (2014—2020 г.). Съобщението е придружено от препоръка към държавите членки, която призовава към подобрени политики и практики относно достъпа до информация и нейното съхранение в държавите членки.

Тази инициатива произтича от две взаимно допълващи се политики. Едната е Програмата в областта на цифровите технологии за Европа¹, която определя т. нар. политика за „данни със свободен достъп“, обхващаща цялата информация, която създават, събират или поръчват публичните органи в Европейския съюз². Другата е

¹ COM(2010) 245 окончателен/2.

² Виж пакета за „данни със свободен достъп“, приет на 12 декември 2011 г., COM(2011) 882.

представена от съобщението „Съюз за иновации“³, което определя политиките и програмите на ЕС в областта на научните изследвания и иновациите.

Предложените мерки допълват предишни документи, по-специално съобщението от 2007 г. относно „Научната информация в цифровия век“⁴ и свързаните с него заключения на Съвета, съобщението от 2009 г. относно „ИКТ инфраструктури за електронна наука“⁵, както и стратегическата политика, разработена за Европейското научноизследователско пространство (ЕНП).

С цел да се подобри достъпа до научна информация, държавите членки, органите за финансиране на научните изследвания, изследователите, издателите на научни публикации, университетите и техните библиотеки, иновативните сектори на промишлеността и обществеността като цяло трябва да работят заедно. Системата за научна информация трябва да бъде в готовност за цифровия век, за да може т.нар. „пета свобода“ на ЕС — свободното движение на знания⁶ — да се превърне в действителност.

2. ЗАЩО ПО-ДОБРИЯТ ДОСТЪП ДО НАУЧНА ИНФОРМАЦИЯ Е ОТ ЗНАЧЕНИЕ ЗА ЕВРОПА?

Съвременните изследвания се основават на широк научен диалог и отбелязват напредък чрез подобряване на предишните постижения. Следователно един пълен и по-широк достъп до научни публикации и данни ще спомогне за:

- ускоряване на иновациите (бърза реализация на пазара = бърз растеж);
- насърчаване на сътрудничеството и избягване на дублирането на дейностите (по-голяма ефективност);
- напредък въз основа на резултатите от предишни изследвания (подобро качество на резултатите);
- участие на гражданите и обществото (по-голяма прозрачност на научния процес).

Залогът е скоростта на научния напредък и възвръщаемостта на инвестициите в НИРД, по-специално публичните инвестиции, които имат огромен потенциал за насърчаване на производителността, конкурентоспособността и растежа. Широкият и лесен достъп до научна информация на приемливи цени е особено важен за дребния бизнес в областта на иновациите (малките и средните предприятия, МСП). Един от последните доклади⁷ илюстрира затрудненията, пред които са изправени датските МСП по отношение на достъпа до научна информация. Докладът посочва, че без бърз достъп до актуалните резултати от научните изследвания на подобни предприятия са необходими средно 2,2 години повече, за да разработят или внедрят нови продукти. Подобреният достъп до научна информация също така ще увеличи откритостта и прозрачността, които са основни характеристики на отговорното осъществяване на научните

³ COM (2010) 546 окончателен.

⁴ COM (2007) 56 окончателен.

⁵ COM (2009) 108 окончателен.

⁶ Заключение на Европейския съвет от 20 май 2008 г., документ № 7652/1/08.

⁷ <http://www.fi.dk/publikationer/2011/adgang-til-forskningsresultater-og-teknisk-information-i-danmark>.

изследвания и иновациите⁸, а и допринася за по-успешното разработване на политиките в различни области. Подобреният достъп ще създаде възможност повече граждани да бъдат научно грамотни и способни да се справят успешно със сложните технологии на 21-ви век.

Обсъжданията относно системата за разпространение на научна информация обикновено се концентрират върху достъпа до научни публикации — списания и монографии. Въпреки това все по-голямо значение придобива подобряването на достъпа до научноизследователска информация (резултати от опити, наблюдения и компютърно генерирана информация), която формира основата за извършване на количествен анализ, залежал в много научни публикации.⁹

3. ВИЗИЯТА НА КОМИСИЯТА

Европейската комисия подчертава ролята на свободния достъп като основно средство за събирането на хора и идеи по начин, който действа като катализатор за науката и иновациите. С цел да се осигури икономически растеж и да се посрещнат обществените предизвикателства на 21-ви век, е от съществено значение да се оптимизират движението и трансферът на научни знания между главните заинтересовани лица в европейските научни изследвания — университети, органи, които предоставят финансиране, библиотеки, иновативни предприятия, правителствата и законодателите, неправителствените организации (НПО) и широката общественост.

Според визията, залежала в стратегията на Комисията относно свободното движение на данни и знания, вече заплатената с публични средства информация не бива да бъде заплащана отново всеки път, когато се чете или използва, а трябва пълноценно да допринася за благото на европейските предприятия и граждани. Това означава научната информация, финансирана с публични средства, да бъде направена достъпна онлайн без допълнително заплащане за европейските изследователи и граждани чрез устойчиви електронни инфраструктури, като също така се осигури дългосрочен достъп, за да се избегне загубата на научна информация с уникална стойност¹⁰.

Науката претърпява значителни промени. Компютърните методи и приложения ще играят основна роля в науката, базирана на данни. Комисията предвижда бъдеще, в което от гледна точка на потребителя информационната инфраструктура става невидима, а самата информация представлява инфраструктура.

Тази визия по никакъв начин не предполага, че изследователите няма да могат да патентоват изобретенията си¹¹ или че защитата на правата на интелектуалната собственост в ЕС би пострадала.

Осъществяването на визията изисква иновативен европейски сектор на научните публикации, който създава нови области на добавена стойност отвъд традиционните си силни страни и използва новите възможности на цифровия век.

⁸ Виж Sutcliffe, Доклад относно отговорното осъществяване на научни изследвания и иновации).

⁹ Виж „) (как Европа може да извлече ползи от нарастващата вълна от научна информация), Експертна група на високо равнище по научните данни, октомври 2010 г.

¹⁰ Съобщение на Комисията „ИКТ инфраструктури за електронна наука“ от 5.3.2009 г., COM (2009) 108 окончателен.

¹¹ Регистрирането на патент е ефективен начин за разпространяване на знания в режим на свободен достъп.

4. КАКВО Е АКТУАЛНОТО СЪСТОЯНИЕ?

4.1. Достъп до научни публикации

Научните публикации са от определящо значение за научния диалог и играят ключова роля в кариерите на учените.

Издаването на научни публикации също така е доходоносен бизнес, особено в Европа. Европейските издатели публикуват почти 50 % от статиите, издавани по света в областта на науката, технологиите и медицината. Те бързо са се адаптирали към цифровия век, като използват нови средства за ускоряване на процеса на производство и разпространение, подобряват възможностите за търсене на съдържание и внедряват приложения, които използват заложените необработен текст и данни.

Повишаващи се цени на списанията — натиск върху бюджетите на библиотеките

През последните две десетилетия цената на абонамента за научните списания (печатни и електронни издания) се увеличи всяка година с постоянно темпо от около 3,5 % над инфлацията¹². Това увеличение може частично да бъде обяснено с нарасналия брой на публикуваните научни статии. Повишаващите се цени оказват натиск върху бюджетите на библиотеките и научноизследователските институции, които представляват мнозинството от абонатите на научните списания.

Свободен достъп до данни:

Предвид повишаващите се цени на списанията се чуват призови в научната общност за преминаване към свободен достъп до данни, модел, който дава възможност за безплатен достъп, използване и повторно използване за читателите в интернет. Съществуват два основни модела:

„Златен“ свободен достъп (публикации със свободен достъп): издателските разходи се прехвърлят от читателите (чрез абонамент) към авторите. Тези разходи обикновено се покриват от университета или от изследователския институт, за когото работи изследователят, или от органа, финансиращ изследването.

„Зелен“ свободен достъп (автоархивиране): публикуваната статия или окончателният ръкопис, рецензиран от независим експерт, се архивира от изследователя в онлайн хранилище преди, след или едновременно с публикацията. Достъпът до тази статия често се забавя (т. нар. „ограничителен период“) по искане на издателя, за да могат абонатите да запазят допълнителните ползи.¹³

Все по-голям брой органи, финансиращи научноизследователска дейност, и университети по света изискват от изследователите да осигуряват свободен достъп до

¹² <http://www.arl.org/bm~doc/arlstat09.pdf>.

¹³ Този модел позволява различни варианти. Продължителността на ограничителния период и версията, която може да бъде архивирана в различни моменти във времето варират, например в зависимост от споразуменията между издателите и авторите. Онлайн хранилищата се управляват или от академични институции или финансиращи органи, или се организират така, че да обхващат конкретни области.

результатите от изследвания, финансирани с публични средства.¹⁴ Много издатели реагираха на изискванията на институциите като позволиха автоархивиране на ръкописите, приети за публикация.¹⁵ Понастоящем около 20 % от научните статии са достъпни при свободен достъп, а 60 % от тях следват „зеления“ модел.¹⁶ Някои издатели предлагат „хибридни списания“, които съдържат не само статии, за които авторът е платил издателска такса (и до които следователно читателят има безплатен достъп), но също така и статии, които са достъпни само за абонати или на принципа заплащане за еднократен достъп.

Политиките за свободен достъп не оказват влияние върху свободата на автора да избира дали да публикува или не. Нито пречат на патентоването или други форми на експлоатация с търговска цел. Решението относно това дали резултатите от научните изследвания да се патентоват и да се използват за търговска цел обичайно се взема преди издаването. Свободният достъп до статиите от списания се прилага само ако и когато изследователят реши да публикува.

4.2. Достъп до научноизследователски данни

Досега резултатите от научните изследвания са били разпространявани основно чрез публикуването на статии. Няма твърдо установена практика за публикуване на свързаните с тях данни. Научно изследвания, предприети в рамките на проекта PARSE-Insight¹⁷ демонстрира, че само 25 % от изследователите споделят открито данните от своите изследвания, 11 % ги правят достъпни за изследователи в своята научна дисциплина, а 58 % осигуряват достъп до тях за конкретната изследователска група.

Впоследствие резултатите от много от финансираните с публични средства научни изследвания, които съществуват под формата на данни, не са широко достъпни за другите, които да правят справка с тях или да ги ползват като основа за други изследвания, а това прави инвестициите в научните изследвания изключително неефективни.

Затова някои органи, финансиращи научни изследвания, започнаха да изискват от изследователите да депозират научноизследователските данни в подходящи инфраструктури с данни, но тази практика все още не се прилага широко.

Когато се осигурява достъп до научноизследователски данни, трябва да се вземат предвид правилата за защита на данни на национално и европейско равнище, както и съображенията, свързани с търговската тайна или националната сигурност.

4.3. Съхранение на научна информация

От дългосрочното съхранение на информация, знания и ноу-хау за използване от бъдещите поколения могат да бъдат извлечени значителни икономически и социални ползи. Организацията за финансиране на научноизследователска дейност „JISC“ в Обединеното кралство е извършила анализ на разходите и ползите от съхранението на

¹⁴ Виж регистъра ROARMAP: <http://roarmap.eprints.org/>.

¹⁵ Около 57 % от издателите позволяват по принцип автоархивиране на приетия ръкопис, виж <http://www.sherpa.ac.uk/romeo>.

¹⁶ Björk et al., „Свободен достъп до научна периодика: ситуацията през 2009 г. на разположение на адрес www.plosone.org/article/info:doi/10.1371/journal.pone.0011273.

¹⁷ Проект „„Постоянен достъп до научни архиви“), съфинансиран от ЕС по РП7, www.parse-insight.eu.

научноизследователските данни. Тя е установила, че усилията, полагани за съхранението им, водят до четирикратна възвръщаемост с оглед дори само на намаляването на разходите¹⁸.

Държавите членки понастоящем нанасят изменения в тяхното законодателство относно депозирането на цифрови материали.¹⁹

Специално внимание трябва да се обърне на съхранението на научен софтуер и модели, за да се запази възможността за повторна употреба и възпроизвеждане на информацията. Отворените стандарти и формати, както и софтуерните решения с отворен код могат да помогнат това да се осъществи.

4.4. Международен контекст

Преминаването към свободен достъп е световна тенденция. Понастоящем има над 200 академични институции или организации за финансиране на научните изследвания, които изискват свободния достъп до публикации по цял свят.²⁰ Европейската федерация на националните академии на науките (ALLEA) наскоро прие декларацията относно „Отворената наука през 21-ви век“, призоваваща към „открит обмен на резултатите от научните изследвания и на инструменти“.²¹ Достъпността на научноизследователската информация е обект и на обсъждания на няколко международни форума, включително ОИСР и ЮНЕСКО.²²

5. КАКВО ВЪЗПРЕПЯТСТВА ПРОМЕНИТЕ?

Интернет предлага голям потенциал за подобряване на достъпа до научна информация, но този потенциал все още не е напълно експлоатиран.

Основен въпрос, който оказва влияние върху достъпа до научна информация и нейното съхранение е равнището на инвестициите в системата за разпространение на научна информация. Икономическият и социален потенциал за по-добър достъп до научна информация няма да бъде използван, ако бюджетите за осигуряване на достъп и съхранение на информация са недостатъчни.

Друг проблем е разликата между действията на различните държави членки, както и липсата на координация (с някои изключения). Съвместни и координирани действия, които се основават на определянето и обмена на добри практики, могат да доведат до икономии от мащаба и повишена ефективност.

5.1. Пречки пред прехода към свободен достъп до научни публикации

Счита се, че прекалено бързият преход към свободен достъп може да дестабилизира сектора на издателите в научната сфера, следователно и системата за научна

¹⁸ http://ie-repository.jisc.ac.uk/279/2/JISC_data_sharing_finalreport.pdf.

¹⁹ Работен документ на службите на Комисията, който придружава Съобщение на Комисията относно цифровизацията и достъпността онлайн на материали в областта на културата и относно цифровото съхранение, SEC(2011) 1274 окончателен.

²⁰ <http://roarmap.eprints.org/>.

²¹ http://cordis.europa.eu/fp7/ict/e-infrastructure/docs/allea_declaration.pdf.

²² <http://www.oecd.org/dataoecd/9/61/38500813.pdf>.
<http://unesdoc.unesco.org/images/0021/002158/215863e.pdf>.

информация. При прехода към свободен достъп следва да се отчете, че процесът на подбор, рецензиране и публикуване на статиите има своята цена. Това може да се направи като се осигурят средства за публикации със свободен достъп („златен“ свободен достъп) и като се гарантира, че изследователите, които ползват автоархивиране („зелен“ свободен достъп), спазват изискванията на финансиращите органи, включително когато се съгласяват на „ограничителен период“, по време на който издателите могат да генерират приходи чрез абонаменти такси.

Преходът към свободен достъп трябва да бъде координиран и прозрачен. В случая на „златния“ модел, всяко увеличение на разходите трябва да бъде придружено от пропорционално намаление в абонаментните разходи. Трябва да бъдат разработени и механизми, за да се намали размерът на таксите за „златен“ свободен достъп в средносрочен и дългосрочен план. Някои университети²³ и организации за финансиране на научните изследвания²⁴ в момента експериментират с подобни въвеждания.

По отношение на „зеления“ модел възможно е някои изследователи да не успеят да спазват изискванията за свободен достъп чрез автоархивиране, защото им липсва необходимата информация или инфраструктура. Те може би също така се опасават от спорове по договорите им с издателите²⁵. Освен това политиките за свободен достъп често не се прилагат в необходимата степен.²⁶

5.2. Пречки пред достъпа до данните от научноизследователска дейност, тяхното използване и повторно използване

Липсата на организация и яснота относно отговорностите за подобряването на достъпа до научни данни и тяхното използване са основна пречка пред промяната. Електронните инфраструктури и инфраструктурите с тематични данни за съхранение и осигуряване на достъп до данни сега се развиват бързо по целия свят, но финансовите модели, необходими за да се осигури дългосрочен достъп, често липсват. Освен това оперативната съвместимост между държавите, както и между научните дисциплини остава под въпрос.

Много изследователи и иновативни предприятия нямат желание да споделят това, което те считат за „свои“ данни, и са загрижени, че другите ще извлекат неправомерни изгоди от усилията им. Изследователите също така могат да не желаят да инвестират време в практическите въпроси, свързани с депозирането на данни²⁷. Все още не са внедрени механизми за систематично възнаграждение и признание на приноса от обмена на данни, като например механизми за цитиране и измерване на въздействието от цитирането на данни.²⁸

²³ Виж фонда COPE на адрес: <http://www.oacompat.org/>.

²⁴ Виж „Консорциум за финансиране на свободния достъп до публикациите в областта на физиката на елементарните частици“, www.scoap3.org.

²⁵ Виж доклада „Партньорско изследване на поведението: автори и потребители в отношенията им със списанията и хранилищата, окончателен доклад“, стр. 51 и последващи, на адрес: www.peergproject.eu.

²⁶ Виж доклада за PEER, цитиран по-горе, стр. VI.

²⁷ Доклад „Да споделя или да не споделя: публикуване и оценка на качеството на научноизследователски данни“ на адрес: <http://eprints.ecs.soton.ac.uk>.

²⁸ Съществуват някои инициативи, които наскоро са възникнали, като datacite.org.

5.3. Пречки пред дългосрочното съхранение

Липсата на финансови и организационни модели е основен проблем в тази област. Често структурите за (поддръжка при процеса на) съхранение се създават за конкретни проекти, което ограничава средствата до определен период. Финансирането е с определен срок, разпокъсано и не осигурява дългосрочни решения.

Техническите предизвикателства, свързани със съхранението на големи обеми от данни, остават нерешени, по-специално в области като астрономия и науки за Земята, които изучават постоянно променящи се условия в дадената област.

Правилата и практиките на национално равнище, свързани с изискването по закон депозирание на данни, са в процес на адаптиране към включването на цифров материал, но какъв материал се обхваща и по какъв начин, е различно за различните държави — членки на ЕС. Препоръката от 2011 г. на Комисията относно цифровизацията и цифровото съхранение на данни²⁹ посочва конкретни области, на които да се обърне внимание.

6. ДЕЙСТВИЯ НА ЕВРОПЕЙСКО НИВО

6.1. Какво е постигнала Комисията дотук?

6.1.1. Разработване на политиките

Ако Европа иска да пожъне ползите от по-широкия достъп до резултатите от научни изследвания, са необходими ясни политики — както на национално, така и на европейско равнище. Заключениеята на Съвета от 2007 г. относно научната информация в цифровия век определят кръг от мерки, които следва да предприемат държавите членки, със срокове за изпълнението им, но напредъкът в тази насока беше неравномерен.³⁰ Поради това на държавите членки следва да бъде препоръчан актуализиран набор от действия за подобряване на достъпа до научна информация и нейното съхранение.

6.1.2. Въвеждане на свободния достъп при финансирането на научните изследвания от Общността

Като основен орган за финансиране на научните изследвания Комисията е водеща например с налагането на определени условия на бенефициерите на нейното безвъзмездно финансиране за научни изследвания. След Съобщението си от 2007 г. относно научната информация в цифровия век Комисията създаде пилотна схема за свободен достъп до публикациите в резултат от проекти по Седма рамкова програма (РП7).³¹ Стартирана през 2008 г. схемата обхваща 20 % от бюджета на РП7 и покрива няколко тематични области. От получателите на безвъзмездна помощ се изисква да автоархивират и да полагат максимални усилия да осигурят свободен достъп до своите статии в рамките на 6 или 12 месеца след публикацията, в зависимост от областта на

²⁹ Препоръка от 27.10.2011 г., COM (2011) 7579 окончателен.

³⁰ Виж доклада „National Open Access and Preservation policies in Europe, 2011“, http://ec.europa.eu/research/science-society/document_library/pdf_06/open-access-report-2011_en.pdf.

³¹ достъп в рамките на РП7): <http://ec.europa.eu/research/science-society/index.cfm?fuseaction=public.topic&id=1300&lang=1>.

научните изследвания. Това изискване се прилага за статиите, но не и за свързаните с тях данни.³²

Проучване³³ от май 2011 г. на проекти, включени в пилотната схема, показва, че повечето анкетирани считат автоматичното архивиране за лесно или много лесно с оглед на необходимия персонал и време. Три четвърти от участниците в проучването, изразили становище, се съгласиха в по-голяма или по-малка степен с изискването за свободен достъп до данните в тяхната научноизследователска област, при условие, че всички свързани аспекти (например етика, поверителност, интелектуална собственост) са взети предвид и съответно третирани.

6.1.3. Осигуряване на оперативна съвместимост на европейско равнище

През последните години Комисията подкрепи развитието на електронните инфраструктури в областта на науката, включително инфраструктурите за научни данни, мерките, необходими за осигуряване на по-голяма оперативната съвместимост на националните инфраструктури, както и подготвителните етапи за създаването на устойчиви европейски тематични инфраструктури за данни, идентифицирани в пътната карта на Европейския стратегически форум за научноизследователски инфраструктури³⁴. От началото на РП7 Комисията е инвестирала над 150 млн. EUR в инициативи в областта на инфраструктурата. Проект с централно значение в този контекст е OpenAIRE³⁵, електронна инфраструктура за депозитиране и достъп до статии, рецензирани от независими експерти, както и набори от данни, получени в резултат от проекти, финансирани от ЕС.

6.2. Какви са следващите стъпки?

6.2.1. Сътрудничество с държавите членки

Успоредно с настоящото съобщение Комисията прие препоръка до държавите членки относно достъпа до научна информация и нейното съхранение. Комисията ще сътрудничи с националните звена за контакт, определени от всяка държава членка, за да разработят общи принципи и стандарти.

6.2.2. Водеща роля с даване на пример: Свободен достъп в програмата „Хоризонт 2020“

В „Хоризонт 2020“ както „зеленият“, така и „златният“ модел се считат за валиден подход за постигането на свободен достъп. От всички проекти се изисква незабавно да депозират електронна версия на публикациите си (окончателна версия или ръкопис, рецензиран от независим експерт) в даден архив в машинно четим формат. Това може да се направи като се използва „златният“ модел (незабавен свободен достъп до публикуваната версия) или „зеленият“ модел. В този случай Комисията ще разреши

³² Въпреки това Европейският научноизследователски съвет (ЕНС) счита, че е от съществено значение данните, залежали в публикациите, рецензирани от независими експерти, да се депозират незабавно след публикацията и във всеки случай не по-късно от 6 месеца след датата на публикацията (Становище на Научен съвет към ЕНС относно свободния достъп).

³³ Проучване относно свободния достъп в контекста на РП7; http://ec.europa.eu/research/science-society/document_library/pdf_06/survey-on-open-access-in-fp7_en.pdf

³⁴ Европейски стратегически форум за научноизследователски инфраструктури (http://ec.europa.eu/research/infrastructures/index_en.cfm?pg=esfri)

³⁵ Финансиран по РП7, <http://www.openaire.eu/>.

ограничителен период от максимум шест месеца, с изключение на социалните и хуманитарните науки, където максимумът ще бъде 12 месеца (поради по-дългия „период на полуживот“ на публикациите)³⁶.

Допустимостта на издателските разходи по модела за „златен“ свободен достъп се запазва в „Хоризонт 2020“. Комисията също така ще разгледа въпроса дали и при какви условия таксите за публикации със свободен достъп ще бъдат възстановявани след изтичане на срока на споразумението за отпускане на безвъзмездни средства.

Комисията насърчава авторите да запазят авторското си право и да издадат разрешителни на издателите съгласно правилата, които се прилагат в държавите членки.

Освен това Комисията ще създаде пилотна схема за свободен достъп до научноизследователски данни, генерирани по проекти в избрани области на „Хоризонт 2020“, и тяхно повторно използване. Комисията също така ще насърчава, когато е необходимо, публикуването на софтуерните кодове, използвани за производството или обработката на данни. При проектирането и прилагането на пилотната схема Комисията ще вземе предвид възможните ограничения, свързани с предоставянето на свободен достъп до научноизследователски данни, които могат да засягат неприкосновеността на правото на личен живот, националната сигурност или информация, както и съответното ноу-хау и знанията, вложени в тези проекти. Като цяло пилотната схема няма да се прилага за проекти, чиято основна цел е в противоречие с достъпността на съответните научноизследователски данни.

Ще се подобри онлайн достъпът до научна информация, резултат от финансирани от ЕС проекти, като се използва инфраструктурата на OpenAIRE и нейните Национални центрове за свободен достъп.

На изследователите и академичните институции ще бъдат дадени насоки относно спазването на изискването за предоставяне на свободен достъп.

Както е предвидено в Съобщението за свободно достъпните данни, Комисията ще въведе в експлоатация електронна инфраструктура, която ще направи лесно достъпни и използваеми собствените публикации и научноизследователски данни на Комисията, както и тези на други европейски институции и агенции. Същевременно ще бъдат посочени и популяризирани определения за метаданни с висок потенциал за повторна употреба.

6.2.3. Сътрудничество със заинтересованите лица

Европейската комисия ще продължи диалога си с всички групи от заинтересовани лица, които проявяват интерес към свободния достъп до публикации и данни, както и към цифровото съхранение, и ще наблюдава въздействието на политиките си за отворен достъп върху тях. Тези заинтересовани лица включват академичните институции, центровете за научни изследвания и техните библиотеки, издателите на научна

³⁶ Максималният ограничителен период ще бъде предвиден в образеца на споразумение за отпускане на безвъзмездни средства по програма „Хоризонт 2020“. Комисията ще наблюдава и оценява неговото прилагане като част от цялата политика на свободен достъп и ще го преразглежда в случай на конкретни проблеми, по-специално по отношение на социалните и хуманитарните науки.

литература, предприятия, вкл. МСП, изследователите, създателите на политики и правителствата, гражданските организации, както и НПО.

6.2.4. Финансиране на инфраструктури и съответните проекти за отговорното осъществяване на научни изследвания и иновации

Европейската комисия ще продължи да финансира проекти, свързани със свободния достъп. За периода 2012—2013 г. Комисията ще изразходи 45 млн. EUR за инфраструктури за данни³⁷ и изследвания във връзка с цифровото съхранение. Финансирането ще продължи по програмата „Хоризонт 2020“.³⁸

През същия период Комисията ще подкрепя изпробването на нови методи на работа с научна информация (например методи за рецензиране от независими експерти и начини за измерване на въздействието на статиите).

6.2.5. Координация извън ЕС

Извън ЕС Комисията ще продължи да работи с международните си партньори и научните общности, за да насърчава свободния достъп. Мерките на ЕС в областта на свободния достъп могат да стимулират трети страни и заинтересовани лица в тези страни да разработят свои политики. Конкретна област, в която политиката на ЕО ще бъде от особена полза за световната научна общност, е оперативната съвместимост и устойчивостта на инфраструктурите за данни.³⁹

7. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Широкият, справедлив, устойчив и лесен достъп до финансирана с публични средства научна информация и нейното устойчиво съхранение за повторно използване могат да допринесат значително за европейския икономически растеж и да помогнат за справяне със социалните предизвикателства на 21-ви век.

В настоящото съобщение Комисията определя мерките, които да осигурят пълен достъп до резултатите от финансираните с европейски публични средства научни изследвания за изследователите, предприятия и гражданите. Някои от тези мерки трябва да бъдат въведени от държавите членки, а други ще бъдат осъществени от Комисията.

Комисията приканва Европейския парламент и Съвета да демонстрират подкрепата си за постигане на свободен достъп до научна информация като изиграят своята роля за приемането на необходимите политики и оказването на подкрепа за предвидените проекти и инфраструктури.

³⁷ Тези инфраструктури се финансират с публични средства и служат за дейност с нетърговска цел, като разпространение на знания.

³⁸ Виж предложението на ЕО за специфичната програма „Хоризонт 2020“ (COM (2011) 811 окончателен). То подлежи на условието да се приемат правните основания на „Хоризонт 2020“ и не засяга окончателното решение относно многогодишната финансова рамка за периода 2014—2020 г.

³⁹ Виж също така съобщението, което предстои да бъде прието относно „Засилване и концентриране на европейското международно сътрудничество в областта на научните изследвания и иновациите: стратегически подход“.

Достъп до научна информация и нейното съхранение: основни мерки

Мерки, предвидени от политиките

- Препоръка до държавите членки относно достъпа до научна информация и нейното съхранение, 2012 г.
- Работа с националните звена за контакт, определени от държавите членки, с цел разработване на общите принципи и стандарти, от 2013 г. нататък
- Работа с националните звена за контакт за структуриране и наблюдение на напредъка във връзка с достъпа и разпространението, от 2013 г. нататък

Свободен достъп до резултатите от финансираните с европейски публични средства научни изследвания

- Предоставяне на свободен достъп до научните публикации като основен принцип в програмата „Хоризонт 2020“ и определяне на условията за постигане на оптимално спазване на този принцип, от 2014 г. нататък
- Запазване на възможността за възстановяване на таксите за публикуването на информация със свободен достъп като част от програмата „Хоризонт 2020“, от 2014 г. нататък
- Осигуряване на рамка и насърчаване на свободния достъп до научноизследователски данни в „Хоризонт 2020“, като се вземат предвид възможните ограничения, евентуално необходими за да се защитят интелектуалната собственост и законните търговски интереси, от 2014 г. нататък

Финансиране на инфраструктури и проекти

- Продължаване на финансирането на проекти в областта по програма „Хоризонт 2020“, от 2014 г. нататък
- Осигуряване на 45 млн. EUR за инфраструктури в подкрепа на свободния достъп до научноизследователски статии и данни, както и за изследвания в областта на цифровото съхранение, 2012—2013 г.

Координация извън ЕС

- Насърчаване на политиките за свободен достъп и оперативната съвместимост на инфраструктурите за данни с тези на международни партньори.

Цели:

- До 2014 г. — политиките за свободен достъп до научни статии и данни да са установени във всички държави членки на всички предвидени нива.
- До 2016 г. — да се е увеличил делът на финансираните с публични средства научни статии със свободен достъп от 20 % на 60 %.

–	100 % от научните публикации, осъществени по програма „Хоризонт 2020“, да бъдат свободно достъпни.
---	--